

ELS NOSTRES AUTORS § BIBLIOTECA JOSEP LOZANO

Josep Lozano

Després de les tenebres i altres narracions

Introducció: Carme Gregori

París, dijous 22 de novembre de 197...

Avui m'ha passat un petit incident. Des de fa tres setmanes habite una *piaule* al número 88 de la Rue de l'Université, prop de la Gare d'Orsay. Me la va oferir un amic persa, un vell exiliat que canvia sovint de domicili per por que el descobreisca la policia del xa...

És una de les nombroses cambres de *bonne à tout faire* d'un vell casalot del segle XVIII; una reduïda peça, encimbellada a les golfes, en un pis vuité.

No és molt gran, té aigua freda, una cadira, una tauleta, un llit, un armari, una teulada de zinc, on repica dolçament la pluja, i la desencolada finestra que dóna al pati més espaiós de l'immoble.

Aquest matí, a dos quarts de set, quan m'eixugava la cara he vist, per l'espill del lavabo (se m'oblidava, també tinc un lavabo i un espill), que a la paret del capçal del llit hi havia un dibuix de proporcions considerables.

El fet m'ha sorprés en gran manera, perquè ahir a la nit, quan em vaig gitar, encara no hi havia cap traç o esbós a la paret blanca i bonyeguda que conec des de fa quinze dies.

El dibuix representa un cabdill indi de perfil, impertorbable i majestàtic, cofat amb un superb plomall

de bellíssimes plomes: jo crec que es tracta de Sitting Bull.

Perquè representa un cabdill indi vist de perfil... Ara recorde, si no em falla la memòria, que la fesomia d'aquest personatge m'és familiar. Crec que la primera vegada que el vaig veure fou una tarda de juliol regirant llibres d'ocasió al Boulevard Saint Michel, concretament a la llibreria de Gilbert Jaune. I recorde que en aquella circumstància el personatge en qüestió, des de la impol·luta pàgina de paper setinat, em va fitar d'una forma divertida i alhora reticent. Tanmateix, la seua mirada tenia quelcom de ferm i de poderós, perquè, en passar uns segons em fou impossible de resistir-la i, molt molest, d'un colp, tanquí el llibre.

Espere que, a hores d'ara, aquest hoste inesperat serà menys arrogant, i la seua conducta bastant més discreta.

24 de novembre

Aquesta nit passada –quin destrellat– quan mort de son anava a colgar-me en la llitotxa, li he dit bona nit a Sitting Bull; talment com si fóra una persona plena de vida, un ésser de carn i ossos. He pronunciat les paraules gairebé sense adonar-me'n. I en la meua veu no hi havia cap deix de sarcasme, ni tampoc de complicitat. El meu company no m'ha respost.

Dissabte, 26 de novembre

Avui al matí, en obrir la finestra, he sentit darrere meu la torbadora presència d'algú. Només apercebre'm, una inquietant sensació m'ha recorregut l'espinàs. Jo tenia la quasi «indiscutible certesa» que em trobava tot sol a l'habitació. No obstant això, i per tal d'eixir de dubtes, armat de valor, m'he girat de sobte; com si volgués sorprendre l'intrús. El resultat de la meua agosarada acció ha estat el que esperava: llevat de mi, no hi havia ningú a la cambra.

Després de cinc minuts, en despenjar l'abric de l'armari per sortir al carrer, tot París era cobert per un pam de neu, i juraria que, per un moment, he vist l'indi fer-me una ganyota de condescendència, com si em perdonàs la vida; i el gest m'ha incomodat.

Jo sé dissimular-ho prou bé, però sovint m'agafen rampells de paranoia. Una cosa crònica que em ve de la infantesa, segons els metges (com solen venir tota aquesta mena d'alifacs), i no m'agrada que cap persona vigile els meus moviments; per tant, no puc tolerar ser observat per un estrany personatge que il·lustra un desolador barandat de recambró, que ni tan sols és a plom.

He sortit de casa molt pensarós, tractant de buscar una solució que pugui estalviar-me la neguitosa presència del cabdill sioux. Entre les estacions de metro Concorde i Palais Royale n'he trobat la solució: el taparé amb una mà de pintura blanca.

Aquesta tarda he comprat, al Monoprix de la Rue de la Siene, pinzells, una ampolla de dissolvent i un pot de pintura blanc vori. Resignat, amb fermesa, he pujat, per la costeruda escala de servei, tots aquests atifells a la meua cambra del pis vuité. Allí, contemplatiu, he passat deu minuts observant l'assenyat personatge; el retrat de Sitting Bull té un bell colorit, i està executat amb bona traça. Al cap d'una estona n'he sentit llàstima. Ja està decidit, i no me'n puc tornar enrere: Sitting Bull, un dels darrers grans cabdills de la gran nació sioux, romandrà a la paret de la meua cambra. No el taparé, no tinc entranyes per a fer una cosa així.

2 de desembre

S'han escolat deu dies i, si he de fer honor a la veritat, caldrà dir que Sitting Bull, el meu company de cambra, peca una mica de sedentari. Mai no pren cos, ni es mou de la superfície del barandat, ni tan sols per fer-te un favor: és massa discret per al meu gust. A més a més, a vegades tinc l'enrònia que hi ha entre nosaltres dos un cert malestar, una tensió, que esdevé cada vegada més palesa. Altrament, jo no recorde cap detall que haja pogut motivar-la.

Tot i que des de fa uns dies, aquest cabdill indi em sembla un ocell de mal auguri; de plomes, no li'n manquen. Ara, m'han dit que aquesta gent, que encara

està per civilitzar, és força puntimirada; potser es creu que sóc racista.

Ben pensat, dec ser-ho, perquè entre no aguantar-me a mi mateix i no aguantar els altres no deu haver-hi massa diferència. Que potser jo sóc una persona insociable?

El ben cert és que ell és bastant eixut; no parla, no crida, no es belluga, ni riu. Però d'una cosa m'he adonat, que crec que és un bon indicatiu: els seus ulls, a mesura que passa el temps, van entendent-se.

Jo pense que en l'avenir seran els ulls d'un bon amic.

5 de desembre

Ahir, a hora foscant, quan entrí a la cambra, vaig veure el gran cabdill indi amb un mocador de seda roig lligat al coll, que no s'adeia massa amb les plomes d'àliga del seu ostentós plomall.

I aquest fou el motiu del meu estupor, perquè des de les dues setmanes que fa que visc en societat amb ell, mai no li havia vist, entre les seues pertinences personals, que ufanós exhibeix al dibuix que el representa, cap mocador roig de seda.

Millor deu ser deixar-ho córrer. Perquè hi ha coses en aquesta vida que val més acceptar-les com vénen que buscar-ne l'explicació.

Daniel Schwander és un dels veïns que tinc al corredor. Ell és d'Alsàcia, treballa a Estrasburg, a les oficines d'una empresa que es dedica a la promoció dels deliciosos vins d'aquell país, i ara es troba a la bella Lutècia fent un curs de noves tècniques administratives.

Aquest alsacià és un xicot prim, ros, amb un aire d'absent que l'afavoreix. Però té un defecte que jo sempre considere en les persones: no és massa comunicatiu.

Però avui al matí, quan sortia de la cambra, hem coincidit tots dos a l'estret corredor. Ha estat Daniel qui ha trencat el gel iniciant la conversa.

–Bon dia. Tot va bé?

–Sí, gràcies.

–No és massa dificultós, el principi de curs a la Universitat? –ell sap que vaig a Vicennes.

–No, es pot suportar prou bé.

–Pep, voldria preguntar-te una cosa.

–Digues-me-la.

–Tu potser no t'hauràs trobat pel corredor, o pujant l'escala, un mocador de seda roig?

–No! –li he contestat ràpidament; tanmateix, no he pogut evitar-ho, i he envermellit de vergonya. Cal estar un xic avesat a mentir o a encobrir, perquè l'acció reïska amb certa naturalitat.

Quan he tornat a casa, a les deu de la nit, no hi havia cap senyal de mocador sobre Sitting Bull.

No li n'he fet cap retret, perquè al capdavant, si hem de cohabitar a la mateixa cambra, *velis nolis*, estem condemnats a suportar-nos; i aqueixa mena de censures mai no són bones per a la convivència.

Només ens hem mirat l'un a l'altre de fit a fit. Després he aixecat l'índex de la mà dreta amb un gest admonitori, com sant Vicent Ferrer, però sense dir-li cap mot apocalíptic. Jo crec que ell m'ha comprés.

28 de desembre

He tornat a la cambra, en dinar al menjador universitari de Mabillon. Algú m'ha buidat l'ampolla de moscatell d'Alacant que guardava, com un tresor, per a la nit de cap d'any. A la meua reduïda cambra hi ha serpentes pertot arreu; sembla com si s'hi hagués fet el ball de Carnestoltes.

Sitting Bull es troba en un estat lamentable. El seu rostre està lleugerament enrojolat, i els ulls li mirallegen com dos estels.

Hom diria que està bufat.

Dilluns, 29 de desembre

A les set de la tarda, com faig d'habitud, he passat per casa de la portera per si tenia alguna carta al correu.

Ja que, de tant en tant, m'escric afectuoses missives a mi mateix, en les quals em conte tot allò que voldria escoltar i que ningú no m'ha dit mai; epístoles que puc deixar de contestar sense cap problema de consciència. Papers que escric amb la mà esquerra, dificultosament, però que, en rebre'ls, donen a la meua persona un aire normal que en un home sol sempre és necessari.

Perquè, vegem, i en això espere que em donareu la raó: algú sense correspondència és tothora un personatge sospitós.

Amb la portera, Madame Bonfête, tinc un tracte familiar. A ella li agrada molt fer barret, i jo li aguante, estoicament, les seues garleries. Cada dia em fa el cap com una trona referint-me les coses més fútils. Jo mai no sé què contar-li; avui he estat a punt de parlar-li de Sitting Bull. Però després ho he pensat millor i no li he volgut dir res del meu company, perquè la dona no sap massa d'esperits, ni d'ànimes volanderes, i si s'assabenta que en som dos vivint a la cambra, el cabdill sioux i jo, potser m'augmenta el lloguer.

Aquesta vesprada, Madame Bonfête, desconsolada, m'ha contat que algun cor pelut li ha pres, del test que hi ha sobre l'ampit de la seua finestra, una anemone viola, la que més s'estimava.

Ella creu que qui li ha polit la flor és Fofana, el negre electricista de Gabon, que en les hores de lleure va a una acadèmia de ball de Montparnasse a aprendre tangos i *bailongos*.

A la portera no li sap massa greu que el negrelló se l'haja enduta, perquè Fofana és jove, i a gent jove, pa blanet. Ara, ella no està gens disposada que els veïns de l'immoble es mengin les seues flors. Però de seguida ha dubtat de la seua acusació i m'ha dit:

—Perquè els negres mengin flors, no?

Jo li ho he confirmat, mordaçment; atés que tenia ganes de posar fi a aquella conversa i feia estona que no sabia per on tallar-la.

I aquesta vegada Madame Bonfête, que sempre es malfia de les meues corroboracions, ha acceptat la meua mentida seriosament. Però en acabant, resolta a tot, m'ha dit cavil·losa:

—Caldrà posar-hi remei. En aquesta casa falta energia i disciplina.

Ella és viuda, i encara li queda raca militar del seu matrimoni amb el sergent Bonfête, mort a la Indoxina. Encara que, ben mirat, no sé quina classe de remei podrà posar-hi. Perquè la portera està, pel negre dansaire, més cega que la Justícia.

7.30: trobe Sitting Bull amb una preciosa anemone viola entre les plomes.

3 de gener

Anit vaig somiar el Far West. Carregat de poals, pinzells i pots de pintura, travessava el desert d'Arizona, amb

una trontollosa carreta, camí de Califòrnia. L'animal de tir, una deficiosa mula guita, s'aturà, en un acte premeditat, prop d'un arbre que creixia prop del caminó. El cel era cobert de núvols i començà a gotinejar. Tot seguit, en un bell en sec, em sortiren, de darrere d'uns matolls ressequits, una colla de braus guerrers indis capitanejats per Sitting Bull.

Les seues intencions eren ben clares: volien aconseguir la meua pell i tallar-me la cabellera. Sense pensar-m'ho massa, una mica nerviós, agafí el Winchester i comencí a disparar a discreció contra els atacants. Però aquests anaven envoltant-me, progressivament, en un cercle cada volta més reduït. Jo em defensava valerosament, però no podia aturar-los. Mentre apuntava a un dels genets que venia, brida solta i armat amb una llança, vers la carreta, un d'ells, de colp descuit, m'ha caigut a sobre, sense que jo pogués fer res per evitar-ho.

L'indi, muntat sobre les meues espatles, em va serrar el coll amb el seu braç dret i em posà la punta del seu punyal a les costelles. Jo, vist que era a mercé del guerrer, no hi vaig posar gens de resistència, em doní per perdut i vaig soltar el meu fusell.

No obstant la meua actitud de rendició, aquell maleït salvatge no deixava d'estrényer-me el coll. Passí quaranta segons angoixosos esperant que sonàs aquell miraculós trompetí dels *westerns* americans, i aparegués l'inefable Seté de Cavalleria. Però no hi va acudir ningú.

Al cap d'una estona, el sioux afluixà un poc el braç i pogué respirar, per uns moments, amb una miqueta de tranquil·litat. Després tornà a serrar-me el coll, més fort que adés, i va pronunciar uns mots desconeguts mirant Sitting Bull, com si fes una demanda, alhora que em posava la fulla del punyal arran dels meus cabells. Estava mort de por, no n'hi havia cap dubte, aquell indi del dimoni volia tallar-me la cabellera.

Davant meu, Sitting Bull em mirava despectivament, com si em digués: «Qui t'ha vist, i qui et veu, mateta de fenoll».

L'indi va repetir la seua petició, i el meu company de cambra féu un gest asseveratiu, doblegant el cap amb un colp sec, que totes les plomes del plomall se li espampolaren harmoniosament com un paó.

De sobte vaig sentir la gelor del tall de l'acerada fulla que, amb brutalitat, incidia en el meu front. I, també, com una mà anònima m'arrancava dolorosament la totxa dels cabells.

En aquest punt he pegat un crit de pànic, i m'he despertat. Estava xop de suor. La primera idea que m'ha sorgit del magí ha estat la de posar-me les mans al crani.

La comprovació m'ha decebut. Me n'oblidava: des que vaig fer el servei militar sóc calb, tinc la testa lluent com una poma.

Recelós, a les palpentos, enfenollit, he buscat la meua perruca de cada dia. Era, com sempre, al lloc d'habitud, penjada al barró de la cadira.

Amb molta cura he encés el llum: Sitting Bull guardava la més absoluta circumspecció. Millor així. Després de la broma de la cabellera, no li hauria consentit ni la més mínima mostra d'ironia.

Segon dissabte de gener

Vull conèixer quelcom de la naturalesa del meu company sioux, tenir alguna idea precisa d'aquesta insòlita criatura que comparteix la meua intimitat.

Avui he sabut per Marília, la brasilera de Minas Gerais que tira les cartes de tarot a la cafeteria universitària, que les veus d'ultratomba no poden ser enregistrades a la cinta d'un magnetòfon (aquest, però, no és el cas que em preocupa, perquè el meu hoste no diu ni pruna); i, així mateix, tampoc les pel·lícules fotogràfiques no solen ser impressionades per les imatges dels apareguts, dels esperits errants o de les ànimes en pena. I que quasi sempre que se n'ha intentat l'experiència surten els rodets plens de veladures. Però que a vegades, en rares ocasions, han aparegut detalls reveladors.

Aquesta pot ser la prova decisiva per a desxifrar algun aspecte ocult de la natura de Sitting Bull.

A les quatre de la tarda, després de tancar la cambra amb dues voltes de clau, he sortit de l'immoble amb cent francs a la butxaca i amb la ferma voluntat de

comprar, a la Samaritaine, una màquina de fer fotos. Tanmateix, quan eixia al carrer, he vist que, a la vorera d'enfront, passava un vianant amb els mateixos trets físics que el meu silenciós amic. Que potser s'ha decidit Sitting Bull a prendre la forma humana? S'ha parat al trencall de la Rue Solferino, jo no li llevava els ulls de damunt després ha canviat de direcció marxant cap a la Rue Jacob. No he pogut resistir l'impuls d'anar darrere d'ell, una força inextricable m'empenyia a seguir-lo i ho he fet; sempre, això sí, a una distància prudent, com solen fer els bons detectius.

Ha girat per la Rue des Saints Pères en direcció al Quai des Malaquais, on s'ha deturat a xerrar amb un *bouquiniste* de velles cartes postals. Poc després ha prosseguit el seu camí. L'he perdut de vista a l'altura del pont del Carrousel, entre un centenar de turistes japonesos.

Aleshores ho he pensat millor i m'he dit: «No compraré l'aparell fotogràfic a la Samaritaine, perquè aquests grans magatzems sempre em deprimeixen. Aniré a Printemps». He pres el metro a Palais Royale, els vagons anaven de gom a gom; en arribar a Pyramides, un dels viatgers m'ha fet una empenta per a sortir. Solament li he vist la cara una fracció de segon, i m'he quedat atònit: era Sitting Bull... no n'hi havia cap dubte; però, evidentment, sense plomes.

En baixar a Saint Lazare m'he regirat totes les butxaques, els cent francs s'havien esvaït. He hagut de

tornar a casa a peu. Tanmateix, dues coses sé ara amb tota certesa: el cabdill indi té el do de la ubiqüitat i... les urpes una mica massa llargues.

Diumenge

He passat tot el dia cavil·lós.

Dilluns al matí

Abans de sortir de la cambra, m'he adreçat a Sitting Bull i, cridant-li fora seny, l'he reptat dient-li:

—Prou, amic. Cal que acabes amb els robatoris i amb les teues desconcertants aparicions. N'estic fart.

Aquesta vegada me n'he excedit. Els meus nervis, desballestats, han traït el meu comport flegmàtic. Quan anava a creuar el llindar de la porta m'he girat per mirar el meu company, Sitting Bull estava trist, crec que tenia ganes de plorar.

Dilluns a les deu de la nit

He tornat a casa més tard que de costum. No hi ha cap dibuix a les parets de la cambra. El cabdill sioux ha desaparegut.

Sobre la taula he trobat un paperet, amb lletra un xic tortuosa, que diu: «Estimat company, t'ho dic amb el cor a la boca: no sóc un lladre. Me'n vaig. Sempre havia cregut que tu i jo érem alguna cosa més que amics de bon dia i de bona nit. El mocador de seda roig era un regal de ma tia, Rabosa Vella i l'anemone la vaig comprar d'una floristeria de Saint Jacques i els cent francs pensava tornar-te'ls. Perquè les àligues com jo no cacem mosques». Postdata: «No m'agraden les fotografies».

Dimecres a la nit

M'he despertat a les quatre del matí, a causa d'un malson amb àligues, indis i mocadors. Encenc el llum i, àvid, esguarde els murs de la meua petita estança. Són blancs, d'un blanc fred i malaltís que em glaça la sang a les venes.

El meu company ha partit definitivament. L'enyore, em manca. Jo sé que no tornarà.

Em trobe desvalgut, sol, completament sol.